

หลักการธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายคุณภาพ
การศึกษาวังสมบูรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1
GOOD GOVERNANCE OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS IN WANGSOMBOON
NETWORK, SAKEAO PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

อดิศร เจริญยิ่ง¹ สมใจ เดชบำรุง²

Received : January 24, 2026

Revised : February 3, 2026

Accepted : March 22, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การใช้หลักการธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 2) แนวทางการพัฒนาการใช้หลักการธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเดียวกัน ประชากรในการวิจัยได้แก่ผู้บริหารและข้าราชการครูในกลุ่มเครือข่ายฯ จำนวน 91 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารตามหลักการธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ภาวะรับผิดชอบและตรวจสอบได้, ประสิทธิภาพ, คุณธรรมและจริยธรรม, ความเสมอภาค, ประสิทธิภาพ, ความโปร่งใส, การตอบสนอง, การมีส่วนร่วมและฉันทามติ, นิติธรรม และการกระจายอำนาจ

2) แนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) บริหารโปร่งใส ตรวจสอบได้ ใช้ทรัพยากรคุ้มค่า 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 3) เน้นผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและบทบาทของครู 4) สร้างความเท่าเทียมในการจัดการศึกษา 5) บริหารแบบยืดหยุ่น ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ : หลักธรรมาภิบาล

¹ นักศึกษาปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

² อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

Abstract

This research aimed to study 1. The application of good governance principles by school administrators in the Wang Sombun Educational Quality Network under the Office of Sakaeo Primary Educational Service Area 1. 2. Guidelines for improving the application of good governance by these administrators. The research population consisted of 91 school administrators and government teachers within the same network. Research instruments included a structured questionnaire and interview form. Data analysis involved descriptive statistics: frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research findings revealed that: 1. The overall application of good governance by school administrators was at a high level. The principles ranked from highest to lowest were: responsibility and accountability, efficiency, ethics and morality, equity, effectiveness, transparency, responsiveness, participation and consensus orientation, rule of law, and decentralization. 2. The development guidelines were as follows 1) Transparent and accountable administration with efficient resource use. 2) Encouraging stakeholder participation, including teachers, students, parents, and the community. 3) Emphasizing student achievement and enhancing teachers' roles in improving learning quality. 4) Promoting equity in education and fair distribution of resources. 5) Flexible management that adapts to changes, technology, and diverse contexts.

Keywords: Good Governance

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดระเบียบการปกครอง และพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการปกครองที่มีธรรมาภิบาล สร้างความเข้มแข็งในการตรวจสอบและการป้องกันการทุจริต รวมถึงการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพที่อยู่ภายใต้กรอบกฎหมาย เพื่อความเหมาะสมในการพัฒนาประเทศในทุกด้าน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รัฐธรรมนูญยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพและไม่เสียค่าใช้จ่าย เน้นการสร้าง ผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย และภูมิใจในชาติ การศึกษาไทยต้องมุ่งเน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการ แข่งขันในโลกยุคใหม่ สร้างทักษะต่างๆ เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบันนอกจากนี้ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักการและเป้าหมายในการพัฒนาคนให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งในด้าน ร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการสร้างจิตสำนึกที่ดีเกี่ยวกับการ เมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย พร้อมทั้งรักษาศิลปะ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชาติ ใน ด้านการบริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และสร้าง ความปลอดภัยในสถานศึกษา รวมถึงการพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นในโลกปัจจุบัน เช่น การพัฒนาทักษะทางการเงิน การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการปรับปรุงระบบการศึกษาที่รองรับทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการนำ เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาการบริหารจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลเป็นสิ่งสำคัญใน การพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้และความเข้าใจใน การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน ในประเทศ ในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในสถานศึกษามีผลสำเร็จ โดยไม่มีการร้องเรียนเรื่องความโปร่งใสใน ปีงบประมาณ 2566 และมีการอบรมให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจหลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาตามข้อกำหนดอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพ การศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

วิธีการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนด รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ประชากร ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การ สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย และ สรุปผลการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร

ประชากรในการวิจัย คือ ผู้บริหาร ข้าราชการครู ในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำนวน 91 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรพื้นฐาน และตัวแปรที่ศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 2.1 ตัวแปรพื้นฐาน ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่ง

2.2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ประกอบด้วย 10 ตัวแปร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) (2555, น. 16-20) ดังนี้

1. ประสิทธิภาพ (Efficiency)
2. ประสิทธิผล (Effectiveness)
3. การตอบสนอง (Responsiveness)
4. ภาระรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability)
5. เปิดเผย/โปร่งใส (Transparency)
6. หลักนิติธรรม (Rule of Law)
7. ความเสมอภาค (Equity)
8. การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/ Consensus Oriented)
9. การกระจายอำนาจ (Decentralization)
10. คุณธรรม/จริยธรรม (Morality/ Ethic)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 แบ่งออกเป็น 3 ตอน โดยมีรายละเอียดของแบบสอบถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงานในตำแหน่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เป็นแบบสอบถามชนิดจัดลำดับคุณภาพ โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ผู้วิจัยจึงกำหนดค่าน้ำหนัก ประกอบด้วย 1) หลักประสิทธิผล 2) หลักประสิทธิภาพ 3) หลักการตอบสนอง 4) หลักภาระรับผิดชอบ 5) หลักความโปร่งใส 6) หลักการมีส่วนร่วม 7) หลักการกระจายอำนาจ 8) หลักนิติธรรม 9) หลักความเสมอภาค และ 10) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (ก.พ.ร.2555 น.21-22)

เครื่องมือฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ชื่อ สกุล ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน วุฒิการศึกษา สถานที่ทำงาน และที่อยู่ปัจจุบัน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

4. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาและสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม ตามกรอบแนวคิดวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อศึกษาขั้นตอนวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสอบถามแล้วนำมาเรียบเรียงให้ตรงกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยกำหนดหลักเกณฑ์ระดับคะแนนตามแนวของลิเคิร์ต (Likert's five rating scale) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพ การศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพ การศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 อยู่ในระดับมาก มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพ การศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพ การศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ในระดับน้อย มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับ 1 หมายถึง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 อยู่ในระดับน้อยที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน

ขั้นตอนที่ 2 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ผู้ควบคุม ตรวจสอบเพื่อหาข้อปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้น นำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงของโครงสร้าง และเนื้อหา (structure and content validity) และนำมาหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60- 1.00 และนำแบบสอบถามมาปรับปรุง แก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่มีความเที่ยงตรงและความถูกต้องของเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (try out) กับสถานศึกษาที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1) รวม 30 ฉบับ

ขั้นตอนที่ 4 นำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามมาหาค่าความเที่ยง (Reliability) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) โดยให้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ซึ่งมีค่าความเที่ยงของแบบสอบถามการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.997 คิดเป็นร้อยละ 99.40

ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์และนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ถึงผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองสำหรับสถานศึกษาที่ดำเนินการได้

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

2. ตรวจสอบการให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับแบบสอบถามแต่ละฉบับ
3. นำข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
4. นำค่าค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบส (Best 1977.น 174) ดังนี้

4.50 ถึง 5.00 แสดงว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 ถึง 4.49 แสดงว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 อยู่ในระดับมาก

2.50 ถึง 3.49 แสดงว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง

1.00 ถึง 1.49 แสดงว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และข้อคำถามการวิจัยที่ตั้งไว้ตอนต้น ผู้วิจัยจึงใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ความถี่ (Frequency) : F และร้อยละ (percentage : %)

2. การวิเคราะห์การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : σ)

3. การวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนอนุบาลวังสมบูรณ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า

1. หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า หลักการระับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ หลักประสิทธิภาพ และต่ำสุด คือ หลักการกระจายอำนาจ

2. แนวทางการพัฒนาการ ที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นตรงกัน จำนวน 3 คน เกี่ยวกับ หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบูรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มีแนวทางดังต่อไปนี้ 1) การบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ การบริหารงานในองค์กรการศึกษาควรมีหลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การจัดสรรงบประมาณ การตัดสินใจ ไปจนถึงการรายงานผลการดำเนินงาน ต้องเปิดเผยข้อมูลให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าถึง เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ลดความเสี่ยงจากการทุจริต และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีจริยธรรมและความรับผิดชอบ 2) การมีส่วนร่วม

จากทุกภาคส่วนความสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษาเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผน และกำหนดแนวทางพัฒนา จะช่วยให้การบริหารมีทิศทางที่ตอบสนองต่อความต้องการจริง และเสริมสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของในการพัฒนาการศึกษา 3) มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การบริหารควรมุ่งเน้นผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลให้สอดคล้องกับศักยภาพ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน พร้อมทั้งสนับสนุนครูและบุคลากรให้มีอิสระและความยืดหยุ่นในการออกแบบการสอน เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ 4) ความเสมอภาคและความเท่าเทียมในการศึกษา การจัดการศึกษาต้องครอบคลุมและเป็นธรรมสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเพศ ฐานะ หรือความสามารถพิเศษ ต้องไม่เลือกปฏิบัติ และจัดสรรทรัพยากร อุปกรณ์การเรียน โอกาสในการเข้าถึงคุณภาพการศึกษาที่เท่าเทียมกัน เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพและเติบโตอย่างมีคุณภาพ 5) การบริหารที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีใหม่ๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือบริบททางสังคม การมีแนวทางบริหารที่ยืดหยุ่น จะช่วยให้สามารถรับมือกับความท้าทาย และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคุณภาพ การศึกษาวังสมบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งต่างจากสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ คือ การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 กลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เป็นผู้มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลเป็นฐานสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่เป็นปกติทำให้ผลความคิดเห็นของครูผู้สอนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากและการเปรียบเทียบโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบระดับการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 การเปรียบเทียบเพศไม่แตกต่างกัน ด้านหลักคุณธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านหลักความคุ้มค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ส่วนความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ 5 แนวทาง ดังนี้ 1.บริหารโปร่งใส ตรวจสอบได้ควรใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เปิดเผยข้อมูลการดำเนินงาน และมีกลไกตรวจสอบที่ชัดเจน เพื่อสร้างความไว้วางใจและลดการทุจริต 2.ส่งเสริมการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อให้การบริหารตอบโจทย์ความต้องการจริง 3.เน้นผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน พัฒนาหลักสูตรและการสอนให้สอดคล้องกับศักยภาพผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูมีบทบาทในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ 4.สร้างความเท่าเทียมทางการศึกษา จัดการศึกษาโดยไม่เลือกปฏิบัติ พร้อมกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ให้ทุกคนเข้าถึงคุณภาพการศึกษาได้เท่าเทียมกัน 5.บริหารแบบยืดหยุ่น ทันต่อการเปลี่ยนแปลงปรับตัวให้ทันเทคโนโลยีและสถานการณ์ใหม่ๆ พร้อมพัฒนาระบบบริหารที่ตอบสนองต่อบริบทที่หลากหลาย สอดคล้องกับ มานี ดิจ (2558, น. 5-6) ซึ่งวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนในเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 พบว่าผู้บริหารมีการใช้หลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก โดยหลักที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ หลักความโปร่งใส รองลงมาคือหลักคุณธรรมและหลักนิติธรรม ส่วนหลักที่ได้คะแนนต่ำสุด คือ หลักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการบริหารที่ให้ความสำคัญกับจริยธรรมและความโปร่งใส มากกว่าการใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบ

ความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการบริหารจัดการ ขณะที่ประสบการณ์ของครูไม่ได้ส่งผลให้เกิดความแตกต่างในมุมมองต่อหลักธรรมาภิบาล การศึกษาของอัจฉราพร กริ่งไกร (2558, น. 126) ยังสนับสนุนผลการวิจัยของมานี ดิจ โดยระบุว่าการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนประถมศึกษา เขตพระนครศรีอยุธยา เขต 1 อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยหลักที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ หลักนิติธรรม ความโปร่งใส และภาวะรับผิดชอบ ขณะที่ด้านที่มีคะแนนน้อยสุดคือหลักประสิทธิภาพ ในมุมมองของแนวทางการพัฒนา ภารดี เทมมะ (2565, น. 101-104) ได้เสนอแนวทางที่สำคัญในการเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาล เช่น การให้ความรู้ด้านกฎหมายแก่บุคลากร การกำหนดเกณฑ์ประเมินที่เป็นธรรม การเปิดโอกาสให้มีการมีส่วนร่วม และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ทั้งนี้ ฉัตรมงคล สูงเนิน (2561, น. 108) พบว่า แม้ด้านความโปร่งใสและนิติธรรมจะได้รับการยอมรับในระดับมาก แต่ก็ยังเป็นประเด็นที่มีปัญหาในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในการนำนโยบายไปปฏิบัติจริง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการตรวจสอบได้ก็เป็นหัวใจสำคัญที่กมลวรรณ จิวน้อย (2557, น. 44) และพิชญะ ยงดี (2560, น. 161) กล่าวถึง โดยพบว่าผู้บริหารควรรายงานผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตรวจสอบ และสร้างความเชื่อมั่นผ่านการบริหารที่โปร่งใสและเท่าเทียม สมใจ เดชบำรุง (2562, น. 264) ได้กล่าวถึงการเปิดเผยข้อมูลของผู้บริหารที่ควรเป็นไปอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในด้านงบประมาณและการบริหารจัดการ ซึ่งถือเป็นหัวใจของหลักธรรมาภิบาล เช่นเดียวกับหลักความเสมอภาคที่เน้นการให้บริการทางการศึกษาที่ไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งเป็นแนวทางที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิจัยคนอื่น ๆ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เมื่อพิจารณาถึงแนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในกลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบุญ ซึ่งมีข้อเสนอจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน พบว่า มีหลายประเด็นสำคัญ เช่น การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม การเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อความโปร่งใสและสะดวกในการบริหาร รวมทั้งการบริหารด้วยความซื่อสัตย์ ยึดมั่นในกฎหมาย ความเท่าเทียม และการกระจายอำนาจอย่างเหมาะสม จากข้อมูลดังกล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าหลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างกว้างขวางในหลายระดับและหลายพื้นที่ แม้จะมีความแตกต่างในรายละเอียดการดำเนินงาน แต่หัวใจสำคัญคือ การบริหารที่ยึดหลักคุณธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะในประเด็นที่สำคัญ เพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 อีกทั้งยังเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารเพื่อนำไปใช้พัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ในด้านต่าง ๆ จึงได้นำมาเป็นข้อเสนอแนะให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามลำดับดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจในการดำเนินงานของสถานศึกษา

1.2 เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมเสนอปัญหาประเด็นที่สำคัญหรือร่วมคิดแก้ไขปัญหา

1.3 จัดอบรมด้านกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ อย่างสม่ำเสมอ

ที่ยั่งยืน

1.4 จัดอบรมคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และวัฒนธรรมองค์กร ในการทำงานสู่ความสำเร็จ

1.5 เพิ่มช่องทางแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย

1.6 เพิ่มมาตรการการปฏิบัติงานตามแผนดำเนินงานอย่างเคร่งครัด

1.7 สำรวจความพึงพอใจในการให้บริการงานที่รับผิดชอบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบุญณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายคุณภาพการศึกษาวังสมบุญณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

รายการอ้างอิง

- กมลมาลย์ ชัยอาษา. (2563). **ธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐ** [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].
- เกษม ปางชาติ. (2559). **การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3** [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช].
- จรูญศักดิ์ มหกิจ. (2563). **รูปแบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5** [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- ชาลวิทย์ อุตตะมะ. (2558). **ธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26** [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2557). **ธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2** [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- ทศนา แคมมณี. (2561). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- นงนุช อินทร์สุข. (2558). **การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2** [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช].
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.**
- ประเวศน์ ชื่นชม. (2560). **หลักการบริหารและการจัดการศึกษา. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- วีระพงษ์ พลนาถ. (2559). **การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1** [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **การบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพและธรรมาภิบาล. วารสารเศรษฐกิจและสังคม.**
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **การบริหารราชการแผ่นดิน ที่มีประสิทธิภาพและธรรมาภิบาล, วารสารเศรษฐกิจและสังคม 53, 3 (กรกฎาคม 2559): 49.**
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาฯ, 2562), 3**
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **สรุปสาระสำคัญของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาฯ, 2562), 6.**
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.), **หลักธรรมาภิบาลของการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2555), 21 – 22.**
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). **การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. กรุงเทพมหานคร.**
- สุขุมพงษ์ ชาญนวงศ์, **ธรรมาภิบาลกับพุทธศาสนา (นครปฐม: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2558), 20.**